

Kære alle
Tale fra en søn
Dyr - også den før I
kom - som reddekligt
lyggeligt og vadekligt
lige som det skal være her.
God arbejdslyst



BOGENS VERDEN

TIDSSKRIFT FOR KULTUR OG LITTERATUR · 4|2010

Bogens Verden

Tidsskrift for kultur og litteratur
Årgang 92
ISSN0006-5692

Udgivet af Det Danske Forfatter- og
Oversættercenter Hald og
Det Kongelige Bibliotek i samarbejde med
Danmarks Biblioteksforening og
Biblioteksstyrelsen og
med støtte af
Kulturministeriets bevilling til
almenkulturelle tidsskrifter

Redaktion

Bruno Svindborg, ansvh. (bs@kb.dk)
Forskningsbibliotekar ved
Det Kongelige Bibliotek
Postboks 2149, 1016 København K
Tlf. 3347 4415

Jørn Erslev Andersen (litjea@hum.au.dk)
Lektor, lic.phil. i æstetik, kultur og
litteratur ved Aarhus Universitet

Peter Q. Rannes (pqr@haldhovedgaard.dk)
Centerleder ved Hald Hovedgaard

Ekspedition

Det Danske Forfatter- og Oversættercenter Hald
Hald Hovedgaard
Ravnshjergvej 76, 8800 Viborg
Tlf. 8663 8410
(bogens.verden@haldhovedgaard.dk)

Årsabonnement

475 kr. (4 numre à 64 sider)
Enkelt nr. 135 kr.

Annoncer

1/1 2500 kr.
2/3 1800 kr.
1/2 1300 kr.
1/3 900 kr.
1/4 700 kr.

Grafisk tilrettelæggelse:
Rikke K. Laursen

Tryk:
Specialtrykkeriet Viborg

Redaktionen påtager sig intet ansvar
for indsendte manuskripter
og forbeholder sig ret til ændringer. Synspun-
ter og vurderinger i artikler
er alene udtryk for forfatternes meninger.
Manuskripter bedes sendt som e-mail.

Redaktionen forbeholder sig ret
til at bringe stof fra bladet på Internettet og i
InfoMedia.

BOGENS VERDEN

4|2010

Den rumænsk-tyske forfatter Herta Müller modtog i 2009 Nobelprisen i litteratur for romanen *Atemschaukel*, der i 2010 udkom på Gyldendal med titlen *Alt hvad jeg har, bærer jeg hos mig*. Den er oversat af Karsten Sand Iversen, som tidligere har oversat andre værker af Herta Müller. Han indleder dette nummer af *Bogens Verden* med en præsentation af Herta Müllers forfatterskab. Dernæst gengives Herta Müllers samtale med Marc-Christoph Wagner i *Den sorte Diamant* den 24. november 2010. De to bidrag giver en solid baggrundsforståelse for et uomgængeligt forfatterskab i ny tysksproget litteratur, der som nævnt er blevet hædret med Nobelprisen.

At modtage Nobelprisen i litteratur skaber opmærksomhed i medierne – både på godt og ondt. Det sidste ofte fordi prismodtagerne er ganske mediesky personer, samtidig med at deres litteratur på ingen måde er popularitetsøgende. Noget sådant kan man bestemt ikke sige om en række populære romaner (og visse af deres forfattere) i nyere dansk kultur – af bl.a. Chr. Jungersen, Jakob Ejersbo, Hanne-Vibeke Holst, Jette A. Kaarsbøl og Benn Q. Holm. De er både popularitetsøgende og styret af moderne især elektroniske mediers overfladiske behandlinger af kulturelle, politiske og sociale emner. Tue Andersen Nexø beskriver præcist og direkte dette i sin artikel om „Uopmærksomhedens æstetik“.

Peter Seeberg og Karen Blixen hører til blandt de helt store prosaister i nyere dansk litteraturhistorie. De bliver igen og igen formidlet i diverse medier – på litteratur- og kulturfestivaler, i komparative og analytiske litterære studier og i billedkunst. Alt dette gives der gode eksempler på i fire bidrag, et om Seeberg, to om Blixen og et om forfatterportrætter af bl.a. Blixen og Seeberg.

Forfattere, oversættere og illustratører har ofte svært ved at gøre deres metier også til deres levebrød, og deres arbejdsrytmer kolliderer gerne med mere almindelige hverdagsrutiner. Dette kan afhjælpes ved et arbejdsophold på Hald Hovedgaard. At et sådant kan være både nødvendigt og berigende dokumenterer Peter Q. Rannes gennem en præsentation af muligheder for og faciliteter ved et arbejdsophold på Hald Hovedgaard.

I henhold til et samarbejde, der for nylig er indgået med *InfoMedia*, vil de enkelte artikler i dette og de kommende numre af *Bogens Verden* samtidig blive tilgængelige i *InfoMedia*. Der er endvidere indgået den aftale, at også de øvrige artikler i årgang 2010 retrospektivt vil blive tilgængelige.

Vi har hidtil med et par års forsinkelse bragt artiklerne på tidsskriftets egen hjemmeside, men vi har i redaktionen et ønske om at supplere papirudgaven af tidsskriftet med en elektronisk bevaring og aktuel tilgængeliggørelse af de enkelte artikler via *InfoMedia* i forventningen om, at de på denne måde vil nå ud til en endnu større læserkreds.

Red.

Hvad skal de, forfatterne, oversætterne og illustratorerne, på Hald?



	NY ANKOMST	NAVN	AFREJSE	NY ANKOMST
			26-1	
2	17-1	HENRIK DAHL	26-1	
3-4	17-1	LONE HOPSLEV	31-1	
7	17-1	MARTIN JOHNS HOLLER	31-1	
8	24-1	IDA MARIE LETY	31-1	
10	18-1	ANNETTE HERZOG	31-1	
12	17-1	CARSTEN RENE NIELSEN	31-1	
14				
15	24-1	SARA SKAARUM	31-1	
KAPEL	17-1	DORTHE NORS	31-1	
SYBERG	24-1	LARS VESTERGAARD	31-1	
			7-2	

Tavlen med gæsternes navne i køkkenet på Hald.

Af PETER Q. RANNES

„Oversættere, kom til Hald i sommer!“ Således annonceredes det fra Hald i maj 1999. I Hovedbygningen kunne der fra 1. juli og en måneds tid frem rigges 5-8 værelser til, og det var cirka det. Egentlige arbejdsborde og -stole kunne Hald ikke prale af, og

internettet, der knap var opfundet, var der slet ikke noget af på Hald; en gammel fax til nød. Men der var selvfølgelig den gamle atmosfærefyldte herregård med anelser af St. St. Blicher, forlaget Arena, der endnu – om end da i dvale – havde adresse på Hald, og auraen fra Peter Seeberg og de mange andre danske forfattere,

der siden etableringen af Den Selvejende Institution Hald i 1975 havde haft deres gang på Hald. Og så var der jo, som vi – som et slags mantra – skrev igen og igen „de enestående omgivelser, naturen omkring Hald Hovedgaard og Hald Sø, Hald Egeskov i nord, Dollerup Bakker mod syd og Stanghede mod vest“, hvor



Niels Bugge (o. 1300 - 1359), jysk stormand og ejer af Hald.

oversætterne – stadig i mantra-stil – „kunne finde inspirerende og afslappende rekreative muligheder indimellem det koncentrerede og intense oversættelsesarbejde“.

Det hed „oversættere“ i denne

ovenstående appel, der blev udsendt både som pressemeddelelse og i et nyhedsbrev fra Hald, angiveligt fordi der netop i disse års litteraturpolitik var særlig megen opmærksomhed på oversætterne, og fordi „Oversættercen-

tret på Hald“ som forbillede og inspiration havde alle oversættercentres „moder“, det store tyske oversættercenter „Europäisches Übersetzer-Kollegium“ i Straelen ved den tysk-hollandske grænse. I de allerførste

Forfatterne om Hald

Der følger to forpligtelser med tildelingen af et arbejdsophold på Hald Hovedgaard.

Den ene er, at det færdige resultat, den bog, der kommer ud af arbejdsopholdet, skal „pligtaflæveres“ til Hald. Bogen ender så i skabet med Haldskrevne-bøger.

Den anden forpligtelse er, at forfatteren skal skrive en lille rapport om besøget.

I det følgende har vi saket fra klip fra mere end 10 års rapporter.

Jeg fik tildelt et ophold på forfatter- og oversættercentret fra 1.–9. juli, hvor jeg skulle arbejde med oversættelsen af et større værk af almenkulturel interesse. Til min forbløffelse opdagede jeg, at jeg var i stand til at præstere 8-10 siders oversættelse om dagen. Selve stedets beliggenhed i historien og landskabet udgør et skæringspunkt mellem den historiske fortid og skabelsens fremtidighed, og man er så at sige hensat i en kapsel udenfor tiden, hvor ens personlige produktivitet er uendelig.

Oversætter, august 2000

tanker om at etablere et litterært center på Hald Hovedgaard, som var et resultat af årsmødet i Den Litterære Institutions uss (= Under Stadig Skælven) på Hald Hovedgaard i 1992 og vistnok mere eller mindre udsprang af forfatter, kritiker og – senere – Forfatterskolens idémand og første rektor Poul Borums krøllede hoved, var det både forfattere og oversættere, der skulle høre hjemme på Hald. Da den 70 kvadratmeter store lejlighed, „Kapellet“, der siden 1988 havde været billedkunstnerbolig, i 1998 blev taget ud af det fællesnordiske gæsteatelierprogram, det fungerede i, og så at sige blev det første lille stykke af Det Danske Forfatter- og Oversættercenter, var det da også som „Legatbolig for oversættere og forfattere“.

Der kom oversættere til Hald den sommer. Oversættere fra bl.a. Holland, Polen og Tyskland. Men der kom også en håndfuld danske forfattere. Det viste sig tidligt, hvad vi senere har erfaret, at der ikke er tilstrækkeligt med oversættere, der oversætter til eller fra dansk, til at fylde et helt center. Resultatet er vi ikke kede af. Selvom oversættere – som vi, atter helt mantra-agtigt, argumenterede den gang – har godt af hinandens kollegiale selskab, når de skal diskutere

den komplicerede proces, det er, at overføre litteratur fra et sprog til et andet, så tager de i alt fald ikke skade af at omgås forfattere, når de søger til et litterært center. Tværtimod. Alle slags seriøst skrivende folk kan have glæde af hinandens selskab på et litterært arbejdsrefugium.

Da „Oversættercentret på Hald“ i Dansk Forfatterforenings medlemsblad, *Forfatteren*, i marts 2000 opslog „Påskerefugiumophold på Hald Hovedgaard“, var det både forfattere og oversættere (nu dog i den rækkefølge!), der kunne søge. Senere samme år skiftede „Oversættercentret på Hald“ navn til det nuværende „Det Danske Forfatter- og Oversættercenter“ (kun illustratorerne, som nu også er en naturlig del af Halds gæster, har ikke fået plads i navnet). Den sidste bid af denne forhistorie forsvandt i april 2002, da den svære internetadresse „www.oversattercentret.dk“ blev erstattet af det mere mundrette og indlysende „www.haldhovedgaard.dk“.

Det, som Det Danske Forfatter- og Oversættercenter tilbyder alle etablerede danske forfattere, oversættere og illustratører – dets „kerneydelse“ som det vist hedder med et moderne ord – er det samme nu, som det var i de tidligste planer og i den første spæde virkeliggørelse af planerne. Et værelse

at bo og arbejde i og adgang til en række opholdsrum og et fælles køkken, hvor man selv kan tilberede sin mad. Dertil adgang til printer/kopimaskine og – så længe vi næsten kan huske tilbage – til internettet, først fra en fælles computer i „Niels Bugges gamle netcafé“, så via netværksstik i fire af de 8 refugieværelser og i de seneste år via trådløst netværk over alt i Hovedbygningen. Til „kerneydelsen“ hørte – og hører – også et håndbogs- og referencebibliotek, som slet ikke er blevet så overflødiggjort af internettets udbredelse, som nogen går og siger, og som endnu holder drømmen om at få råd til at indrette et mageløst biblioteksrum i Tårnet på Hald Hovedgaard i live.

Under overskriften „De glemte ordet gratis“ gjorde en journalist fra Politiken i juni 2000 sig lidt munter over det forhold, at den annonce, som Hald Hovedgaard havde fået bragt i flere landsdækkende aviser, ikke havde givet den ønskede søgning til det første sommerrefugium for forfattere og oversættere på Hald. Hårdt presset indrømmede undertegnede centerleder i artiklen, at „det måske ikke var verdens bedste annonce“. Det havde nok hjulpet, om det havde fremgået af annoncen, at det var gratis for etablerede forfattere og over-

Om det nu er de danske omgivelser, naturen omkring den gamle hovedgård, selskabet på Hald, min lille transistorradio, arbejdslysten, det fantastiske vejr eller selve bogen jeg er i gang med ved jeg ikke, men det lykkes mig at overholde en særlig arbejdsrytme, som gør at jeg når langt mere end planlagt. Meget mere: næsten halvdelen af bogen. Pudsigt nok er det også de andres indtryk: De når alle mere end de havde regnet med.

Oversætter, sommer 2000

Det vigtigste udbytte af opholdet tror jeg, er samværet med de andre refugiegæster. Når min bog (hvis min bog nogensinde bliver en bog) er færdig, og jeg har glemt alle anstrengelserne, så vil jeg stadig huske de dejlige eftermiddage på plænen, de mange middage på terrassen, månen der sejlede over træerne, og mange, lange gode samtaler. Hjemme har jeg en sød og forstående familie, men den er ikke selv skrivende. Her har jeg været sammen med men-

sættere at bo på Hald. Men artiklen om „det glemte ord“ virkede efter hensigten; der kom masser af gæster til Hald den sommer. Og den profeti, som artiklen også indeholdt, skulle senere vise sig at holde stik: „Indtil videre har vi refugier i påske og i sommerperioden, men vi er parate til at udvide perioden med både efterårsferien og måske også julen, efterhånden som behovet opstår og vi får penge til det‘ siger Peter Q. Rannes“. Påske- og sommerrefugiet blev gentaget de følgende år, i 2002 blev der føjet tre uger til hen over efterårsferien, ligesom dørene det år forsøgsvis blev lukket op i hele december (det virkede nu ikke). Fra 2005 blev januar måned inddraget som refugieperiode, og allerede i 2006 blev vinterrefugieperioden forlænget til og med uge 7, der er vinterferie på Halds breddegrader. Med de to selvstændige huse, Kapellet og Smedehuset (fra og med 2001), der er åbne som refugieboliger hele året rundt, giver det i alt næsten 2.000 opholdsdøgn pr. år.

Det er ingen hemmelighed, at forfatterne (og oversætterne og illustratøerne¹) i det store hele var længe om at lære, at Hald Hovedgaard findes og endnu længere om at forstå, hvad et arbejdsophold kunne betyde for deres skriveproces og deres rolle som

forfatter. Men efterhånden har forfatterne lært det. Udvidelsen af refugieperioderne har ikke alene været et udtryk for, at det har været muligt for Det Danske Forfatter- og Oversættercenter at lukke hovedbygningen op for forfatterne i flere og længere perioder, da Hald – efter et par omgange med 3-årige bevillinger – fra 2006 fik en fast plads på finansloven. Det har også været en direkte følge af, at efterspørgslen efter arbejdsophold på Hald er vokset. Der er nu i 2011 således åbent for forfattere i ca. halvdelen af året, og belægningsprocenten er almindeligvis over de 90.

Da først én og siden en anden arbejdsgruppe i 1992-98 arbejdede med ideen om at omdanne Hald Hovedgaard til et oversættercenter, trak man i første omgang på de erfaringer, som de medlemmer af arbejdsgrupperne, der var forfattere eller oversættere og havde besøgt f.eks. „Europäisches Übersetzer-Kollegium“ i Straelen eller det svenske Östersjöns författar- och översättarcentrum i Visby på Gotland (indviet 1993), havde gjort sig der. Grundpillerne i ideen om, hvad et oversættercenter var, var straks fra start de, der er nævnt ovenfor: et værelse pr. gæst med bord, stol og seng, adgang til fælles køkken og andre fællesrum, et bib-

liotek, en fax – det blev senere til internetforbindelse – og inspirerende og kollegialt samvær med andre skrivende. På Hald har vi været heldige på den måde, at vi sådan set gik i gang med at drive oversættercenter (og lige efter: forfattercenter), før vi sådan set var klar til det. Vi tog hul på at have refugiegæster i sommeren 1999 før husets ejer, Naturstyrelsen, satte de store renoveringer i gang – først i vinteren 1999/2000, og i vinteren 2001/2002 fik vi nyt tag på hhv. vest- og østfløjen og fik renoveret lokalerne under tagene. Etableringen af det egentlige forfatter- og oversættercenter fandt på den måde sted, mens ideerne blev prøvet af i praksis, og erfaringer, der blev høstet ved at have rigtige levende forfattere boende i huset, kunne umiddelbart sætte deres aftryk i de rammer, der blev stillet op. F.eks. blev det hurtigt klart, at selvom der er 12 værelser tilgængelige i Hovedbygningen, passer det bedst med kun at have 8 refugiegæster i huset af gangen: faciliteterne på Hald, stuerne, køkkenet m.m. passer til 8 personer, ikke til 12. Det havde man ikke kunne regne ud, da oversættercentret på Hald kun var en idé på tegnebordet.

8 værelser betyder 8 personer og dermed syv andre og evt. nye ansig-

nesker af mange slags, festlige, fornøjelige, begavede, talentfulde der gør det med ord. Det er meget værd for en der selv forsøger sig med ord.

Forfatter, juli 2001

Når man så kom hjem, kunne man til sin store overraskelse se, at man rent faktisk også havde været flittig i arbejdsmæssig forstand. At sneen, månen og de smukke omgivelser rent faktisk havde virket efter hensigten og givet både ro og inspiration.

Fagforfatter, januar 2004



Polaroiderne af Halds gæster er tilgængelige på www.haldhovedgaard.dk/polaroid.

ter at forholde sig til for den enkelte forfatter, når vedkommende er flyttet ind på Hald med sit skriveprojekt. Noget af det vi har lært hen over årene er netop også, at mængden af nye ansigter i det hele tages skal hol-

des nede i refugieperioder. De første år var vi ikke særligt restriktive i vores gæstepolitik i Hovedbygningen. Skrivende gæster, der boede og arbejdede i Hovedbygningen, fik lejlighedsvis lov til at have venner, bekendte eller

familie indlogeret i nogle dage i et af værelserne i annekserne uden for Hovedbygningen. Hvorfor ikke gøre det så godt for den enkelte forfatter som muligt? De ellers altid søde gæster kunne selvfølgelig ikke nøjes

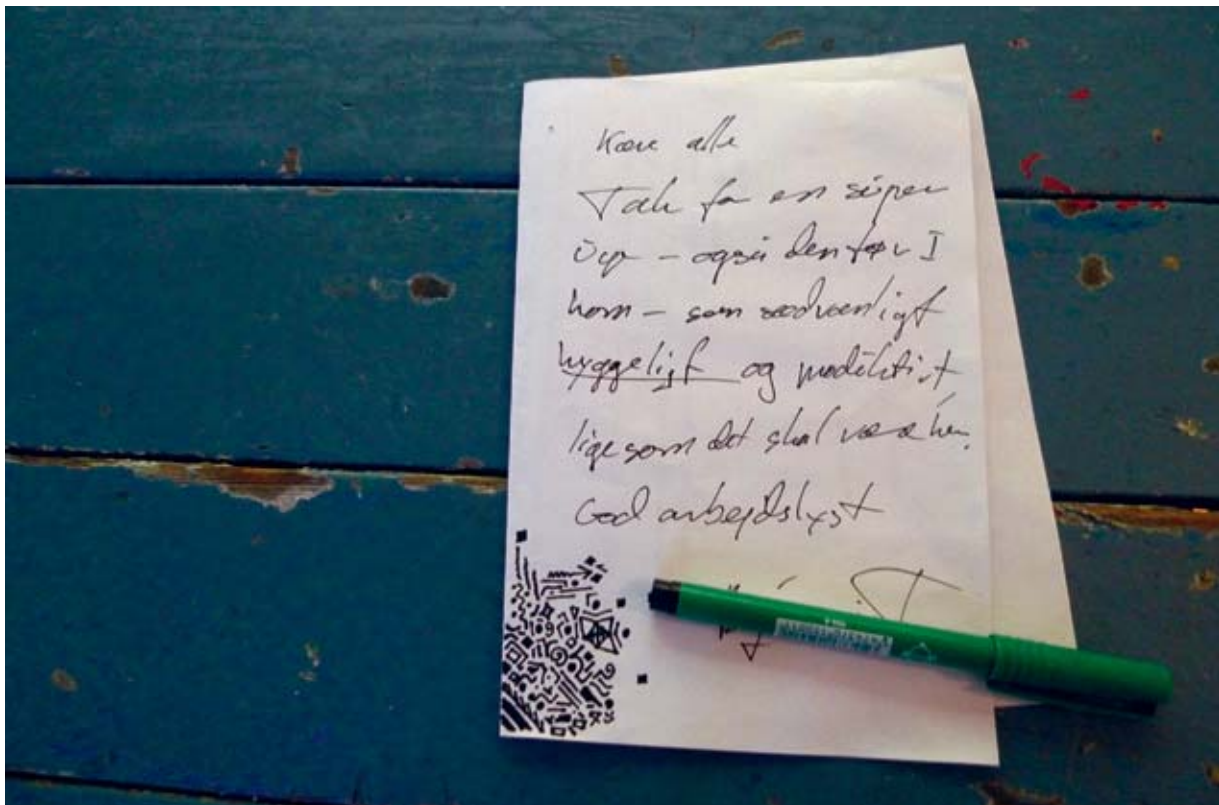
Hald er ren magi. Slet ikke som jeg forventede men nu kan jeg ikke huske hvad jeg forventede, kun stedet, menneskene, og skrivemagien.

At komme til Hald er som at træde ind i en oldgammel historie, først listede jeg og hviskede jeg, af frygt for at forstyrre, her virkede så beboet, eller nærmere besjælet. Jeg trådte ind i en samtale, der har været i gang i årevis, om de spøgelse der hører til Hald, om de mennesker der

har været her, skrevet her, levet her. Gradvis begyndte jeg at føle mig som en del af historien, hævdede stemmen, deltog i samtalen og flyttede ind i hver krog af Hald, både huset og haven og skoven, jeg ville se det hele.

Samtalen flød igennem hele opholdet og især talte alle om én bestemt ting, det samme spørgsmål cirkulerede og antog nye former, men i bund og grund lød spørgsmålet: Hvor tit må jeg være på Hald?

Forfatter, november 2006



Besked på det blå bord i køkkenet på Hald.

med at sidde på deres værelser og spise leverpostejmadder og søgte naturligt mod Halds hjerte, køkkenet i Hovedbygningen. Her kunne deres værter (Halds skrivende gæster) lave mad til dem – eller vice versa. Det var

altid hyggeligt. Forfattere har for det meste søde og interessante venner. Vi oplevede f.eks. i de tidlige år, at en dygtig og flittig kvindelig forfatter pludselig fik besøg af sin omsorgsfulde mand og en håndfuld kønne børn,

der „skulle lave mad til mor“. En ældre forfatter havde på ca. samme tidspunkt det held at fylde år under et ophold på Hald, og intet var mere naturligt end at invitere børn og børnebørn (og oldebørn?) – 13 personer

Efter at have prøvet det samme med min forrige bog, må jeg konstatere, at Hald er det optimale sted at afslutte en bog. Her er der den arbejdsro, som gør det muligt dels at fokusere på de mindste detaljer i manuskriptet, dels at arbejde over mange dage med den samme tekst. Og her er riddersalen, foredragssalen og stuerne, hvor der er plads – og ro – til at lægge manuskriptet ud på gulvet foran sig og gennemtænke dets komposition.

Forfatter, december 2007

Sjældent har jeg følt en større stilhed, inden for, uden for og inden i, som da jeg var ankommet til Hald og var indkvarteret i mit kammer. Skiftet fra storbyens uro til freden på Hald mærkedes fysisk med det samme. Denne stilhed, dette fravær af pulserende metropolrastløshed. Jeg fornemmede øjeblikkeligt at dette var et sted hvor jeg kunne skrive.

i alt – til søndagskaffe og lagkage i stuerne på Hald. Det er dog mit indtryk, at de øvrige – og vist let forundrede – gæster på Hald også blev budt på et stykke lagkage.

På papiret forstyrres de venlige gæster udefra ikke den umiddelbare „kerneydelse“ på et forfatter- og oversættercenter som Hald. Refugieværelserne med seng, bord, stol er de skrivende gæsters „helle“, som de altid kan trække sig tilbage til, når de ønsker den afsondrethed og ro, som et skriveophold på et arbejdsrefugium forudsættes at indeholde. Men det er ikke gjort med det. Refugiet roen og afsondretheden og alt det, som et arbejdsrefugium som Hald kan, starter ikke – har det vist sig – ved døren ind til det enkelte værelse, men allerede, når man træder ind på matriklen. Ja, man kunne faktisk argumentere for at det starter, når en forfatter får svar på sin ansøgning om et arbejdsophold på Hald. Eller endda, når forfatteren for første gang bliver opmærksom på Det Danske Forfatter- og Oversættercenters eksistens og beslutter sig for at søge om et ophold.

Når jeg holder foredrag om Det Danske Forfatter- og Oversættercenter, vender jeg gerne sagen på hovedet og prøver at se det fra den gode

skatteborgers side. – „Tak“, siger jeg så, „tak for jeres skattekroner – ca. 1.8 mio. om året fra Stat og Kommune – tak for jeres hjælp til at holde et litteraturhus som Hald Hovedgaard kørende“. Her smiler publikum almindeligvis. Så siger jeg dette: „Nu er der nok en af jer der kunne finde på at tænke, hvorfor f***** kan de s***** forfattere, hvis de pinedød vil væk fra det hele for at skrive en bog, ikke bare leje sommerhus og holde os andre og vores skattekroner udenfor?“ Inden nogen så når at sige noget eller bare når at nikke, skynder jeg mig videre og fortæller, at det kunne forfatterne sådan set også godt. Men, forklarer jeg videre, det vil bare ikke være det samme. Forfatterne ville i det lejede sommerhus få fred og skrivero og en masse ekstra skrive-tid i forhold til en almindelig hverdag med „forstyrrende“ elementer som lønarbejde (kun en mindre del af de danske forfattere lever faktisk af at være forfattere), opvask og vasketøj og måske både kæreste/ægtefælle og børn i husstanden. Og de ville i sommerhuset da få lejlighed til at skrive meget mere og mere intenst end ellers, og det er ikke så lidt. Men det er alligevel kun det halve af, hvad Hald og andre skriverefugier kan.

Når en forfatter træder ind af døren

i vestgavlen af Hovedbygningen på Hald Hovedgaard – som spændt førstegangsbesøgende eller som forventningsfuld genganger – og enten bliver vist på plads (af en af de 4 fastansatte på Hald eller, hvis det er efter personalets fyraften, af en af de andre gæster) eller selv læser på tavlen i køkkenet, hvilket af husets 8 refugieværelser, der venter på én denne gang, møder forfatteren en række skrivebefordrende faktorer, som ikke findes mange andre steder. Allerede da forfatteren nogle uger, måneder eller halve år tidligere søgte og fik bevilget en eller flere arbejdsuger på Det Danske Forfatter- og Oversættercenter trådte hun ubemærket ind i et særligt skriveunivers. Og nu, da hun – måske for første gang – sidder ved det store skrivebord på et værelse på Hald, melder en af de mange skrivebefordrende faktorer sig. Det er den forpligtelse til at skrive, som følger med, når man har søgt og fået bevilget et arbejdsophold på Hald. Det er nu, at skatteborgernes penge bliver brugt. Det forpligter, så skriv da for pokker! Står denne „officielle“ forpligtelse i første omgang i skyggen af den store skrivetrang, som forfatterne gerne har med i bagagen til Hald, skal der nok blive brug for den, når de ikke altid lige nødvendige oversprings-

At møde de andre gæster var en stor og inspirerende oplevelse i sig selv. Aftenerne var fortættede af bog snak, latter og verbale rejser ad fortidens lænker. Kolleger elsker jo at udveksle erfaringer og finde sammen i beklagelser og bagtalelser af forlag og anmeldere, og det var ganske fornøjeligt.

Forfatter, juli 2008

Det var særdeles motiverende at bo side om side med andre forfattere, som skrev på stort set alle tider af døgnet. Hjemme arbejder jeg ofte om dagen. Om aftenen er jeg træt og tiltror ikke mig selv de store kreative evner. Men på Hald var arbejdsmoralen høj, og når alle de andre rejste sig fra aftenmaden for at gå ind og skrive, kunne jeg jo lige så godt også gøre det. Jeg opdagede, at jeg kunne skrive i langt flere timer om dagen, end jeg troede.

Forfatter, januar 2008



En oversigt over de pligtafleverede, Haldskrevne bøger kan ses på www.haldhovedgaard.dk/haldskrevet.

handlinger melder sig (der findes også nødvendige overspringshandling). Det er mit gæt, at forpligtelsen over for Hald har holdt mange overspringshandling stangen og har naglet mange forfattere fast til deres

skrivebordstol på Hald i kritiske situationer.

Efter at have fået – eller have fundet – sit værelse, stiller den nyankomne forfatter gerne sine medbragte madvarer på plads i plastkurven i det

store fælles kølerum og på hylden i „brødrummet“ udenfor. Her i Halds herregårdskøkkenregioner eller i en af de tilstødende stuer løber forfatteren så ind i en eller flere af huset øvrige gæster. Og ved dette møde er det,

For første gang i mit liv kan jeg tillade mig at skrive løs fra morgen til aften, ja selv om natten, hvis jeg har lyst. Jeg behøver ikke at spekulere på, om der nu ikke er noget nytigere, jeg kan foretage mig. Ingen står i døråbningen og viser med deres kropssprog, at jeg burde komme ned i stuen og være sammen med familien.

Forfatter, januar 2008

Det var yderst effektivt at bebo værelse 11, som jeg også nød at være i. At stå og glane ved vinduet ud i tågen eller stikke hovedet ud i det mulvarpesorte mørke om aftenen og høre fugleskrig og søens susen for foden af bakken – at gå en tur langs vandet og blive blæst igennem og få styr på historiens knaster og forhindringer – at nyde stilheden og glemme, at der er noget der hedder tv – at tiden bliver ophævet, så man først dukker op til overfladen ud på aftenen og opdager, at man også har glemt at spise...

Forfatter, februar 2009

at andre skrivebefordrende faktorer opstår. Tilbage ved skrivebordet på værelset viser det sig nemlig, at det virker umanerligt fremmede for skrivelysten og -disciplinen at vide, at der rundt i den 220 år gamle herregård sidder syv andre og skriver. Når den nyankomne forfatter falder til på Hald (det tager gerne en dag eller to) og har fået sin egen arbejdsrytme synkroniseret med husets samlede „puls“, sker der noget. Selv om nogle forfattere skriver bedst ganske tidlig på dagen, andre ganske sent og de fleste der midt i mellem, så har forfatteren allerede ved det første møde med andre personer på arbejdsophold på Hald måske fornemmet at være med i et særligt fællesskab, et fællesskab, der kan folde sig fuldt ud, når forfatterne mødes i køkkenet og stuerne i forbindelse med f.eks. madlavning og kaffe-pauser. Pokker stå i at være den forfatter, der ikke har nået at skrive nok i løbet af dagen, og som sent opdager, at husets samlede puls har udviklet sig til en fælles middag med efterfølgende oplæsning. Heri kunne man nemt forestille sig, at der er et slags ubevidst, mildt indre „gruppepres“ med nogle entydigt skrivebefordrende kvaliteter.

Det er nu ikke så svært at holde forfatterne i gang med at skrive, når de

er på Hald Hovedgaard, som det måske kunne lyde ovenfor. Det er faktisk mit indtryk, at forfattere, som møder op på Hald med realistiske forventninger om, hvad de skal nå at skrive i løbet af deres skriveophold, altid når det og endda mere til. Men ofte når de også – til de førstegangsbesøgendes store overraskelse – at bruge nogen tid på socialt samvær med de øvrige gæster, hvilket ikke bare er en vigtig sidegevinst ved at være på arbejdsophold på Hald, men viser sig at være en erfaring, der stikker langt dybere end de – og vi – havde forudset.

I de første planer og beskrivelser af „Oversættercentret på Hald“ og „Forfatter- og oversættercentret“ blev der talt og skrevet en del om værdien og vigtigheden af det „kollegiale samvær“, i første omgang mellem oversætterne, siden mellem forfatterne, oversætterne og illustratorerne, som et litterært arbejdsrefugium naturligt byder på. Udtrykket „kollegiale samvær“ lyder nu i bagklogskabens lys – og var vist også nærmest tænkt sådan – lidt lavpraktisk: oversætter møder oversætter og taler om at oversætte fra et sprog til et andet, oversætter møder forfatter eller forfatter møder forfatter og taler om sprog, om litteratur og om at skrive. Lavpraktisk eller høj-

praktisk, fakta er det, at „bogproducer“ som forfattere, oversættere og illustratorer i højeste grad er del af en fælles virkelighed, og at nogle fælles dage eller uger under samme (herregårds-)tag automatisk giver grobund for væsentlige menings- og erfaringsudvekslinger, også udvekslinger, som ikke nødvendigvis når op til overfladen ved andre mere eller mindre formelt organiserede forfatter-, oversætter- og illustratormøder. Det faktum, at gæsterne har adgang til hinandens selskab i en længere periode, synes at give disse diskussioner og samtaler mulighed for at nå både længere ind i og dybere ned i emnerne.

Som jeg vist til overflod har antydnet, så indeholder dette forfatter-oversætter-illustratormøde noget andet og især noget mere end begrebet „kollegialt samvær“ umiddelbart kan dække over. Sammen med de ovennævnte skrivebefordrende faktorer – den „officielle“ skriveforpligtelse og det ubevidste, milde gruppepres – skaber det praktiske „kollegiale samvær“ en slags synergieffekt, der især for yngre eller nye forfattere resulterer i et boost af deres professionelle forfatteridentitet. De fleste danske forfattere og således også de fleste af de forfattere, der søger og bevilges arbejdsophold på Hald, kan ikke leve af deres

Og så sker det: Ordene begynder at springe fra tastaturet og ind på skærmen, skaber sætninger og sammenhæng. Som om de – i løbet af alle pauserne, turene, madlavningen, snakken – har hobet sig op i hovedet, stået i kø i fingrene og er klar til at komme ud. Og det ender med, at man kan skrive i timevis ... skrive målrettet, koncentreret og fokuseret.

Forfatter, juni 2009

Det er nemlig sådan på Hald, at selvom man ikke har noget med sig, noget man skal skrive – så inspireres man af de andres ro, deres arbejdsdisciplin, deres stille tussende omkring i uldne sokker – og så kommer selv jeg i gang.

Forfatter, januar 2010

forfattergerning alene og er nødsaget til have et „rigtigt“ arbejde ved siden af. Forfatterne er i praksis – og hvad der næsten er værre, også tit i deres egen bevidsthed – deltidsforfattere. Ønsket om at ville skrive og om at være forfatter er i sagens natur et upraktisk valg, som man kan mene er truffet med hjertet alene, og det er ikke altid nemt at få hovedet med også. I dagligdagen er deltidsforfatterne gymnasielærere, S-togsførere, arbejdsmænd, rengøringskoner, korrekturlæsere eller hvad de nu forsøger sig selv og deres familie med. Kun

når de klemmer skrivningen ind i deres hverdag, får udgivet og anmeldt bøger eller er ude at læse op, er de forfattere. Eller når de er på Hald. På Hald er deltidsforfattere nemlig også fuldtidsforfattere. Både i praksis i den uge eller to, de besøger Hald Hovedgaard og i deres egne hoveder. Når en forfatter træder ind af døren i vestgavlen af Hovedbygningen på Hald Hovedgaard er vedkommende *kun* forfatter og ikke andet. Erfaringen viser endda, at når en deltidsforfatter via et besøg på Hald opnår at blive afklaret som fuldtidsforfatter bevidst-

hedsmæssigt, holder den tilstand gerne, også når man er rejst hjem igen. Og om ikke andet kan forfatteren huske på, at Hald findes – og vende tilbage til Hald!

NOTE:

1. Hver gang der fremover skrives „forfatter“ menes der „forfatter, oversætter og illustratør“.

PETER Q. RANNES
er centerleder ved Hald Hovedgaard og
medredaktør af *Bogens Verden*

Inden jeg ankom til kapellet, var jeg således idéforladt, men fortrøstningsfuld. Efter at have været på Hald en del gange ved jeg at det plejer at ske af sig selv. – Jeg ved ikke hvorfor; stedets magi, den høje himmel, lyset over Hald sø, eller bare bevidstheden om at nu skal det være. Og ganske rigtigt: da bussen nærmede sig, var jeg pludselig klar over, hvad jeg skulle i gang med, og det var derfor bare at sætte kufferten fra mig og begynde.

Forfatter, oktober 2010

Jeg hørte engang en forfatter sige, at hun først rigtig følte sig som forfatter efter et ophold på Hald. Efter jeg selv har boet på Hald, må jeg nikke genkendende til følelsen. Det har givet mig enormt meget, både fagligt og personligt at fordybe mig så intenst i mit arbejde og bogstavelig talt være omgivet af ord, bøger og forfattere.

Ungdomsbogforfatter, oktober 2010

Karsten Sand Iversen: Herta Müllers arv. Erfaringen af diktatur s. 3

Alt hvad jeg har, bærer jeg hos mig: Samtale mellem Herta Müller og Marc-Christoph Wagner s. 10

Tue Andersen Nexø: Uopmærksomhedens æstetik. Jakob Ejersbo, Christian Jungersen og Hanne-Vibeke Holst har deres helt egen ideal-læser, og hun læser helst, mens hun samtidig ser fjernsyn s. 20

Jørn Erslev Andersen og Jeppe Brixvold: Peter Seebergs geopoesi ved havet – en dokumentation s. 25

Frantz Leander Hansen: Karen Blixens irske kilde. „Babettes Gæstebud“ og James Joyces „De døde“ s. 34

Peter Raagaard: En litterær rorschachtest. Om Karen Blixens novelle „Det ubeskrevne blad“ og mise en abyme som et tekstanalytisk værktøj s. 40

Niels D. Lund: Ansigtets indsigt – om ord og billeder i anledning af en bog om det malede forfatterportræt s. 45

Peter Q. Rannes: Hvad skal de, forfatterne, oversætterne og illustratorene, på Hald? s. 53